

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО:
На засіданні Вченої ради
Голова Вченої ради
Ректор ДДМА
В.А.Федорінов
(підпис, ініціали, прізвище)

Протокол № _____ від _____ 20__ р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Інформаційні війни

для всіх спеціальностей і напрямів навчання
вільний вибір

Декан факультету
економіко -гуманітарний

С.Г. Прийменко

Програму рекомендовано кафедрою
українознавства та гуманітарної
освіти

Протокол № _____ від _____ 2011 р.

Завідувач кафедри українознавства
та гуманітарної освіти
Кудерська Т.В.

Краматорськ, 2011

I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма спецкурсу «Інформаційні війни» розроблена відповідно до вимог МОНУ, що пред'являються до даного виду навчальних дисциплін, і на основі наукових розробок провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Сучасний науково-технічний прогрес призводить до прискорення змін, виникнення інформаційного суспільства, характерною рисою якого є дефіцит життєво необхідної інформації для ухвалення рішень. Всі, хто ухвалює рішення, потребують більш повної інформації.

Так вже трапилося, що з об'єктивних і суб'єктивних причин українське суспільство, не володіючи в належній мірі достовірною інформацією, стало втрачати здібність до самоорганізації. Контроль інформаційних потоків концентрується в руках вузького кола осіб. Деякі з них (наприклад, експерти-технократи) не несуть ніякої відповідальності перед суспільством за ухвалення доленосних рішень. Ведення інформаційних війн стає долею маловідомих політтехнологів.

Впровадження даного спецкурсу в навчальний план підготовки студентів технічних і економічних спеціальностей пов'язане з підвищенням політичного статусу інформації в сучасному суспільстві, оскільки разом з її позитивними функціями значно поширюються і її негативні політичні можливості. Нині фіксується такий феномен, як «інформаційні війни», які найбільш активізуються в період передвиборчих і виборчих кампаній в країнах СНД.

За таких умов, надзвичайно важливим вважається вивчення процесів агресивного розповсюдження інформації в суспільстві і варіантів створення сприятливих контекстів для успішного проведення комунікацій.

II РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

II.1 Розподіл навчального часу по триместрах і видах занять

Триместр	Кредити ECTS	Модулі	Всього	Розподіл по триместрах і видах занять								Триместр. атест.
				Лекц.	Практичн.	Семін.	Лаб. роб.	Компьют. практ.	Контроль знань	СРС		
										Всього	Зокрема на викон. ІСЗ	
6,8	1,5	1	54	8		4			-	42	-	залік.
Всього:	1,5	1	54	8		4			-	42	-	

II.2 Склад модуля спецкурсу „Інформаційні війни”, розподіл часу на його освоєння, строки контролю.

№ п/п	Стислий зміст модуля	Триместр	Загальна кількість годин	Кредити ECTS	Кількість ауд. годин	Форми і методи контролю	Тиждень проведення
1	Інформаційні війни М 1	4	54	1,5	12	1. Оцінювання роботи студентів на семінарах	5,7
						2. Підсумкова контрольна робота	8
						3. Залік	заліковий тиждень

	Всього за модуль:		54	1,5	12		

III ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основною метою даного спецкурсу є вивчення процесів агресивного розповсюдження інформації і варіантів створення сприятливих контекстів для успішного проведення комунікацій.

Завдання вивчення спецкурсу:

- дати студентам адекватне, неміфологізоване уявлення про інформаційну війну, інформаційну зброю, засоби її розробки і методи аналізу;
- проінформувати студентів про основні методи оцінки вражаючих чинників інформаційної зброї, надійні засоби констатації її застосування в бізнесі і політиці;
- навчити студентів розрізняти інформаційну війну, контрпропаганду, антирекламу і інформаційний супровід діяльності суб'єктів політики і бізнес-структур;
- сформувати у студентів навичку швидкого розпізнавання інформаційної війни, що проводиться, і визначення її суб'єктів;
- навчити студентів готувати спеціальні інформаційні заходи, швидко і ефективно відбирати початкові матеріали для їх проведення;
- прищепити студентам уміння оцінювати ризики і виправданість застосування спеціальних інформаційних заходів;

- дати студентам уявлення про важливі нюанси проведення інформаційної партизанської війни і можливості адаптації до неї ринків.

IV ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

IV.1 Розподіл навчального часу по темах

Назва розділів, тем	Розподіл годин по видах занять						
	Всього	Лекції	Практич.	Семінари.	Лабор.роб.	Комп'ютер. практ.	СРС
Розділ (модуль) 1							
Тема 1.1. Інформаційна війна: методологічні підстави	4	2					2
Тема 1.2. Інформаційна кампанія	3						3
Тема 1.3. Модель інформаційної війни	4	2					2
Тема 1.4. Холодна війна як варіант інформаційної війни	4			2			2
Тема 1.5. Чинники збільшення ефективності інформаційної операції	4						4

Назва розділів, тем	Розподіл годин по видах занять						
	Всього	Лекції	Практич.	Семінари.	Лабор.роб.	Комп'ютер. практи.	СРС
Тема 1.6. Інформаційна складова національної безпеки	4						4
Тема 1.7. Основні принципи інформаційних війн	4	2					2
Тема 1.8. Особливості інформаційної зброї	4			2			2
Тема 1.9. Інформаційний простір і громадська думка як об'єкт дії інформаційної зброї	3						3
Тема 1.10. Інформаційні війни в мирний час	3	1					2
Тема 1.11. Інформаційні операції у військовий час	4						4
Підсумкова контрольна робота	5	1					4
Підготовка до заліку	8						8
Всього:	54	8	-	4			42

IV. 2 Лекції

Лекція 1. Інформаційна війна: методологічні підстави

1.1 Інформація як базовий параметр інформаційної цивілізації

- 1.2 Творча і руйнівна сила інформації
- 1.3 Сучасні дефініції феномена «інформаційна війна»
- 1.4 Інформаційна боротьба і інформаційна безпека
- 1.5 Мета інформаційних війн

Дидактичне забезпечення: схеми, таблиці, матеріали, що цитуються

Завдання на СРС. Інформаційні кампанії ХХ – поч. ХХІ ст.

Література: 1, с. 192-210; 5, с.15-34; 6, с. 39-66.

Лекція 2. Модель інформаційної війни

- 2.1 Холодна війна СРСР – США як приклад інформаційної війни
- 2.2 Рівні інформаційної дії на масову свідомість
- 2.3 Співвідношення понять «інформаційна війна» і «психологічна війна»
- 2.4 Приклади успішних інформаційних війн в пострадянському світі

Дидактичне забезпечення: схеми, таблиці, матеріали, що цитуються

Завдання на СРС. Молодь як цільова група інформаційних війн

Література: 1, с. 230-267; 5, с. 371-384; 6, с. 21-35

Лекція 3. Основні принципи інформаційних війн

- 3.1 Нові можливості використання інформації в сучасному суспільстві
- 3.2 Технічні і гуманітарні технології
- 3.3 Інформаційна реальність як вид зброї
- 3.4 Типи дії
- 3.5 Властивості інформаційного простору і побудова

інструментарію

Дидактичне забезпечення: схеми, таблиці, матеріали преси.

Завдання на СРС. Вплив інформаційного простору на можливі типи поведінки.

Література: 1, с. 304-348; 4, с. 87-94; 5, с. 371-384; 6, с. 39-66;

Лекція 4. Інформаційні війни в мирний час

4.1 Типологія сучасних інформаційних війн в пострадянських державах.

4.2 Інформаційні війни між олігархами

4.3 Інформаційні війни між владою і олігархами

4.4 Інформаційні війни між владою і опозицією

4.5 Інформаційні війни, інспіровані протистоянням різних сегментів

влади

Дидактичне забезпечення: матеріали преси, зразки «чорного піару».

Завдання на СРС. Специфіка технологій впливу в альтернативному комунікативному середовищі.

Література: 1, с. 211-229; 3, с.216-243; 5, с. 483-492; 6, с. 21-35.

IV.3 Семінарські заняття

Семінар 1. Холодна війна як варіант інформаційної війни

1.1 Розвиток комунікативних моделей дії

1.2 Носії інформації в „холодній війні”

1.3 Основні типи нетрадиційної дії

1.4 Невідповідність інформаційних потоків

Література: 2, с. 79-93; 5, с. 140-144; 6, с.201-283.

Семінар 2. Особливості інформаційної зброї

3.1 Інформаційна зброя і можливості нового етапу розвитку цивілізації

3.2 Боротьба за контроль і використання інформаційного простору

3.3 Характеристики інформаційної зброї

3.4 Поняття «атака», «захист» і інформаційна асиметрія

Література: 4, с. 138-156; 5, с. 394-399; 6, с. 201-311.

IV. 4 Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не є обов'язковим видом навчальної роботи в процесі вивчення даного спецкурсу, проте він може бути використаний викладачем в тих випадках, коли студент хоче підвищити свій рейтинг по

дисципліні, що вивчається, або виказує побажання виступити з доповіддю на науковій конференції або написати наукову статтю. У подібних випадках студент одержує індивідуальні завдання у вигляді усного виступу на конференції, написання реферату, тез доповіді або наукової статті. При цьому керівництво даним видом роботи і його контроль здійснюються викладачем під час консультацій або в межах годин, відведених навчальним планом на контроль СРС.

IV. 5 Контрольні роботи

Читання спецкурсу «Інформаційні війни» супроводжується написанням студентами підсумкової контрольної роботи, яка переслідує дві основні цілі: виявити ступінь засвоєння студентами базового матеріалу за дисципліною, що вивчається, і оцінити знання учнів за бальною шкалою кредитно-модульної системи.

Підсумкова контрольна робота охоплює собою зміст лекційної частини курсу і проводиться на останньому лекційному занятті.

Питання для підготовки до підсумкової контрольної роботи зі спецкурсу «Інформаційні війни»

1. Підходи в розумінні терміну «інформаційна війна»
2. Напрями у вивченні інформаційних війн
3. Визначення поняття «інформаційна війна»
4. Виникнення інформаційної війни: соціальний, політичний, військовий і технічний аспекти
5. Характеристики сучасної інформаційної війни
6. Причини, цілі і завдання інформаційної війни
7. «Холодна війна» як варіант інформаційної війни
8. Носії інформації в «холодній війні»
9. Три типи нетрадиційного впливу
10. Інформаційний простір держави: потоки формування
11. Основні напрями державної політики в інформаційній сфері

12. Інформаційна безпека: контроль, санкції, креативність, позитив
13. Феномен спін-лікарства
14. Визначення поняття «інформаційна зброя»
15. Характеристики інформаційної зброї
16. Функції інформаційної зброї
17. Типи інформаційної зброї
18. Технологія застосування інформаційної зброї
19. Методи посилення ефективності інформаційної зброї
20. Мета інформаційної дії
21. Види переходу від інформації до дії
22. Початок і складові інформаційної війни
23. Стратегія інформаційної війни
24. Типи інформаційних операцій
25. Ознаки поразки в інформаційній війні

Підсумкова контрольна робота виконується у вигляді письмового тестового експрес-контролю.

(контрольні завдання додаються)

V МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Враховуючи величезне значення міжпредметних зв'язків в процесі навчання, викладання спецкурсу «Інформаційні війни» повинне спиратися на ту наукову і методологічну базу, яка вже була сформована у студентів різних спеціальностей в результаті вивчення ними інших дисциплін, перш за все, гуманітарних і соціально-економічних.

Вивчення спецкурсу «Інформаційні війни» здійснюється переважно у формі лекційних і семінарських занять, контрольної і самостійної роботи студентів.

На лекційну частину дисципліни, що вивчається, виносяться основоположні, базові теми курсу, що вимагають спеціальної інтерпретації з боку викладача, засвоєння складної термінології, роз'яснення суті тієї або іншої наукової концепції. Особливо важливо, щоб «мова» викладача була зрозуміла аудиторії, а складний теоретичний матеріал супроводжувався яскравими прикладами і ілюстраціями з життя сучасного українського суспільства. Вельми бажано, щоб на лекції був присутній дух інтерактивного спілкування, щоб лекція не перетворювалася на сухий монолог викладача, а супроводжувалася живим діалогом із студентами.

Істотно підвищити ефективність семінарських занять дозволяє впровадження активних форм навчання, таких як навчальні ігри, моделювання ситуації, дискусійні клуби, організація занять по методу малих груп і ін.

Найважливішою умовою оволодіння матеріалом спецкурсу є систематична, активна і самостійна робота студентів, які повинні засвоїти навчальну, наукову і спеціальну літературу, і одержати навички роботи з першоджерелами і різного роду документами. Результатом самостійної роботи студентів повинне стати не тільки розширення і закріплення їх науково-інформаційної бази за даною дисципліною, уміння аналізувати сучасну ситуацію, але і формування власної громадянської позиції і виховання почуття соціальної відповідальності.

Контроль знань студентів в процесі навчальної роботи рекомендується здійснювати в наступних формах:

- оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях;
- контроль самостійної роботи студентів під час консультацій, а також у межах тих годин, що спеціально надані навчальним планом на контроль СРС;
- проведення підсумкової контрольної роботи;
- залік за дисципліною.

VI НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

VI.1 Основна література

- 1 Панарин, И.Н. Информационная война, PR и мировая политика: учебное пособие для вузов. – М.: Горячая линия – Телеком, 2006. – 352 с. – ISBN 5-93517-297-6.
- 2 Панарин, И.Н. Информационная война и геополитика. – М.: Поколение, 2006. – 560 с. – ISBN 5-9763-0001-4.
- 3 Панарин, И. Н. Информационная война и дипломатия. – М.: Городец, 2004. — 528 с. - [ISBN 5-9584-0032-0](#).
- 4 Панарин, И.Н. Технология информационной войны. — М.: КСП+, 2003. — 320 с. - [ISBN 5-89692-084-9](#).
- 5 Почепцов, Г.Г. Информационные войны. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000. — 576 с. - [ISBN 5-87983-087-X](#); [ISBN 966-543-056-4](#).
- 6 Цыганов, В.В. Информационные войны в бизнесе и политике: Теория и методология / В.В. Цыганов, С.Н. Бухарин. – М.: Академический Проект, 2007. – 336 с. – ISBN 978-5-8291-0823-6.

VI.2 Додаткова література

- 7 Меньшаков, Ю.К. Защита объектов и информации от технических средств разведки: учебное пособие.- М.: Российск. Гос. Гуманит. Ун-т, 2002. - 399 с.
- 8 Софийская, Н. Внешние угрозы информационной безопасности / Н.Софийская, А. Леуш // Корпоративные системы. – К., 2005. - № 6.- С. 54-57.
- 9 Степанов, Е.А. Информационная безопасность и защита информации: учебное пособие / Е.А. Степанов, И.К. Корнеев. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 304 с.
- 10 Сунь-Цзи. Застосування інформаційно-психологічних прийомів задля відстоювання інтересів держави // Персонал. -2006. - № 6, - С. 25-34.
- 11 Хайретдинов, Р. Внутренние угрозы и информационная безопасность // Корпоративные системы. – К., 2005. - № 6.- С. 58-67.

Укладач програми

О.Д. Паршакова, к.і.н., доцент.